

Yaşama Dönüş

Doç. Dr. Ali Cemal Gücü

İssiz bir sahilde tek başına kalmış yavru bir fok. Fırtına nedeniyle doğduğu mağaradan uzaklaşmış ve geri dönemeyecek durumda. Üstelik yaralı. Bu arada, bir grup bilimadamı o bölgede araştırma yaparken yavru foka rastlamış. Gerekli tedaviyi doğal ortamında yapmışlar ve yavruyu annesine kavuşturmuşlar. Her ne kadar kolayca özetlesek de, aslında büyük zorluklarla gerçekleştirilmiş bir kurtarma. Anlattığımız bu olay, bir filmde ya da güçlü maddi olanaklarla yönetilen bir milli parkta değil, hemen yanımızda yaşandı.

Yaşam bir yandan akıyor; jeolojik ve iklimsel olaylar sonucu çevre koşulları devamlı değişiyor. Doğada yaşayan canlılar da bu değişimlere ayak uydurmaya çalışıyorlar. Değişimler uzun bir zamana yayıldığından canlılar da buna kolayca uyum sağlayabiliyorlar. Ancak, insan etkisi için içine girince değişimler o kadar hızlı oluyor ki, buna ayak uydurmak çok zor. Akdeniz

fokunu örnek verecek olursak, kıyılardaki aşırı yapılaşma ve turizm amaçlı geziler, yaşam alanlarının daralmasına; aşırı avcılık da yiyeceklerinin azalmasına neden olmuş. Üstelik bunlar, en fazla 30-40 yıllık bir zaman dilimi içinde gerçekleştiğinden, fokun bu değişikliklere bu kadar zamanda ayak uydurması olası değil. Yaşamının devam etmesi için geniş koruma alanları oluşturmak gerekli. Böylece hem fok, hem diğer canlılar korunur ve ekosistemin dengesi bozulmaz.

Toplam sayıları dünyada 500, ülkemizdeyse 100 bireyin altında kalmış olan Akdeniz foku, yaşamını bir avuç gönüllünün yardımıyla devam ettirmeye çalışıyor. Gönüllülerin başında da ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü'nden Doç. Dr. Ali Cemal Gücü ve ekibi geliyor. Gücü ve ekibi, 1994'ten bu yana Akdeniz fokunun korunması için çalışıyor. Çalışmalar, hem fokun hem de yaşadığı ortamın korunmasına yoğunlaşmış durumda. Ayrıca, bölgede yaşayanları bilinçlendirme çalışmaları da var. Yaşam alanı ve fokun korunmasına yönelik çalışmalarsa denizde devam ediyor. Bunun yanında, Kıbrıs kıyılarını da içeren, Alanya'dan Suriye sınırına kadar olan bölgenin tamamını incelemişler. Bölgede yaşayan tüm foklardan haberdarlar.

Sorunlarını, yaşama ortamlarındaki değişimleri, karşı karşıya oldukları tehlikeleri ve alınması gereken önlemleri çok iyi biliyorlar.

Gücü ve ekibi, Hatay'da Kasım (2006) ayında yaptıkları araştırmaları sırasında bir kumsalda tek başına olan yavru bir foka rastlamışlar. 1 haftalık olduğu belirlenen foka ulaştıklarında onun yaralı olduğunu fark etmişler. Neyse ki yaraları çok önemli değilmiş. Yavru foka ilk yardım yapıldıktan sonra, ekibin bir bölümü foku gözlem altında tutarken, diğer bölümü de veteriner hekim Hüseyin Cihan'a (Uludağ Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi) ulaşmış. Fokun sağlık durumu aktarılarak tedavi konusunda yardım alınmış. Kaygılanacak tek nokta, köpek saldırısı sonucu oluşabilecek viral enfeksiyon. Bunun için gerekli tedavi de Uludağ Üniversitesi tarafından gönderilen ilaçlarla yapılmış. Fokun tedavisi ve beslenmesini yaptıktan sonra onu

niz'de yaşayan fokların sayısı oldukça az. Olanlar da yaşamlarını birbirlerinden oldukça uzakta sürdürüyorlar. Çiftleşmek için bile bir araya gelmeleri çok zor. Bu nedenle buradaki yavru fok, Doğu Akdeniz bölgesinde fok nüfusunun geleceği türün geleceğini sürdürebilmesi açısından bölgedeki son umutlardan biri.

Gücü ve ekibinin bu kurtarma sırasında yaptıkları en önemli şey, yavru foku doğal ortamında tedavi edip annesine, dolayısıyla koloniye kavuşturmak. Her ne koşulda olursa olsun, yavrunun anne yanında ve koloni içinde büyümesi; avlanmayı, kaçmayı, mağaraları bulmayı annesinden öğrenmesi önemli. Bunun yanında, anneye yavru buluşmasaydı, yavru foka kaçınılmaz olarak dışarıda bakılması gerekecekti. Bunun için kapsamlı bir iyileştirme merkezi henüz kurulmuş değil. Ancak, bu gibi olaylar devam ederse kurulması da bir zorunluluk olacak.



doğal ortama bırakıp izlemeye başlamışlar. Bir yandan da sürekli olarak beslenen yavru fok, 5. gün sonunda annesiyle buluşmuş. Bu süre içinde annenin umudunu kesmeden yavruyu araması da şans. Birlikte mağaralarına dönmüşler.

Rüzgarla Gelen

Yavru fok, rüzgârla geldiği için adını "Rüzgâr" koymuşlar. Devamlı olarak izlenen yavru da herhangi bir sorun da ortaya çıkmış değil. Rüzgâr, artık mağarasının dışına çıkmaya başlayıp uzun geziler de yapıyor. Doğu Akde-

Yavru fokun beslenmesi tıbbi sondanın ucuna geçirilen sili-kon bir huniyle yapıldı. Bu sonda vücut sıcaklığına kadar ısıtıldıktan sonra fokun ağzından midesine kadar sokuluyor ve mama bu yolla doğrudan mideye indiriliyor. Mama, bebeklerde ishal için kullanılan rehidrasyon tuzu, kaynatılmış yarım litre içme suyu, kılçıkları alınmış balık filetosu ve çoklu-vitamin karışımının öğütücünden geçirilmesiyle hazırlanıyor. Günde 3 kez besleme yapılıyor. Yavru fokun beslenmesine Hollanda'da eğitim gören Evrim Erbil yardım ediyor.

Bülent Gözcelioğlu